

Effi Briest ve L'adultera'da Kadın

Effi Briest and Women in L'adultera

Süreyya İLKILIÇ

Türk Alman Üniversitesi, Kültür ve Sosyal
Bilimler Fakültesi, Kültür ve İletişim Bilimleri,
İstanbul, Türkiye

*Turkish German University, Faculty of Culture
and Social Sciences, Culture and
Communication Sciences, İstanbul, Türkiye*

Öz

Alman Edebiyatı ve Realist Akımın önemli temsilcilerinden olan Heinrich Theodor Fontane (1819-1898), kaleme aldığı Toplum ve Çağ romanlarında (Gesellschafts- und Zeitroman) on dokuzuncu yüzyıl Almanya'sının toplumsal bir panoramasını çizmekte ve gerçek olaylardan esinlenerek yazmış olduğu eserlerinde bilhassa o dönemdeki kadınların yaşantıları hakkında okuyucuya bilgi sunmaktadır. Effi Briest, Fontane'nin geç dönem ve hatta ölümünden önce yayımlanan son eseri olarak en çok tanınan bir eseri olmasına rağmen yazarın zaman romanları kapsamında ilk eser olma özelliği taşıyan L'Adultera maalesef Türkiye'de pek tanınmamaktadır. Konu olarak pek çok açıdan paralellik gösteren iki romanın başkahramanları Effi ve Melanie, on yedi yaşında iken kendilerinden yaşça oldukça büyük kişilerle evlendirilmişlerdir. Ancak her iki roman kahramanının yaşam hikâyeleri, toplumun kuralları, gelenek ve göreneklerinin yanı sıra kendi eğitim düzeyleri, karakteristik özellikleri ve aile yapıları ile bağlantılı olarak farklılık göstermektedir. Theodor Fontane eserlerinde doğrudan bir toplumsal eleştiri yapmamasına rağmen günümüz açısından hem 19. yüzyılda Almanya'daki kadınların toplum içindeki yerlerini göstermesi bakımından hem de artık her ne kadar hukuki açıdan hak sahibi olmalarına rağmen günümüz kadınının içinde bulunduğu ve pratikte yaşadıkları ile karşılaştırılması noktasında önem taşımaktadır. Bu çalışmada her iki eser realist bakış açısı ve metin odaklı analiz ile ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Heinrich Theodor Fontane, on dokuzuncu yüzyıl, kadın, Effi Briest, L'Adultera

ABSTRACT

Heinrich Theodor Fontane (1819-1898), one of the important representatives of German Literature and the Realist Movement, draws a social panorama of the 19th century Germany in his society and time novels (Gesellschafts- und Zeitroman). In his works inspired by real events, he particularly provides the reader with information about the lives of women of that time. Even though Effi Briest is one of Fontane's best-known works as a late work and even the last one published before his death, L'Adultera, which is the first work within the scope of the author's time novels, is unfortunately especially not well known in Turkey. Effi and Melanie, the protagonists of the two novels, which have many similarities in terms of their content, were married to people considerably older than themselves at the age of 17. However, the life stories of the protagonists of both novels differ regarding the rules, customs and traditions of the society as well as their own level of education, characteristics and family structure. Although Theodor Fontane does not make a direct social criticism in his works, his works are important both in terms of showing the place of women in society in Germany in the 19th century and in terms of comparing them with today's women and what they experience in practice, whilst they now have legal rights. In this study, both works will be studied from a realist perspective and by text-oriented analysis.

Keywords: Heinrich Theodor Fontane, 19th Century, Woman, Effi Briest, L'Adultera

Geliş Tarihi/Received 09.05.2024
Kabul Tarihi/Accepted 13.06.2024
Yayın Tarihi/Publication Date 29.06.2024

Sorumlu Yazar/Corresponding author:

Süreyya İLKILIÇ

E-mail:

Atıf: İlkılıç, S. (2024) Effi Briest ve L'adultera'da Kadın, *Korpusgermanistik*, 3(1), 14-17.

Cite this article: İlkılıç, S. (2024). Effi Briest and Women in L'adultera, *Korpusgermanistik*, 3(1), 14-17.

Content of this journal is licensed under a
Creative Commons Attribution-NonCommercial
4.0 International License.

Giriş

Theodor Fontane, Realist akımın ve Alman Edebiyatının en önemli temsilcilerindedir. Fontane, Çağ-, Toplum-ve Kadın romanları (Zeit-, Gesellschafts- und Frauenromane) kapsamında gerçek olaylara dayanarak pek çok eser vermiştir. Yazar özellikle geç dönem eserlerinde (altmış yaş sonrası) Berlin toplumundaki kadınların yaşamları üzerinde yoğunlaşarak Kadın romanlarını (Berliner Frauenromane) kaleme almıştır (Mecklenburg, 2018, s. 46-47). Bu çalışmada Fontane'nin Kadın romanları çerçevesinde yazdığı ilk eser olan L'Adultera ile son eseri Effi Briest üzerinde durulmuştur. Fontane söz konusu iki eserde, yaşadıkları toplum, kurallar, gelenek ve görenekler bakımından birçok açıdan (yaş, evlilik vd.) benzerlik taşıyan ancak hayat hikâyeleri açısından birbirinden tamamen ayrılan iki farklı kadın resmi çizmektedir. Theodor Fontane'nin bu iki eserde yer alan farklı kadın tiplerini on dokuzuncu yüzyıl Almanya'sında kadınların toplum içindeki konumlarını göstermeleri bakımından önem taşımaktadır. Çalışmada iki eserdeki kadın figürlerin karşılaştırılmasına geçmeden önce yazar, çalışmanın yöntemi ve Almanya'da on dokuzuncu yüzyıldaki kadınların toplumdaki yerleri üzerine kısa bilgi verilmiştir. Karşılaştırmada odak noktası olarak eserlerdeki kadınlar, Metin odaklı analiz yöntemi ile romanlardaki olay örgüsü kapsamında incelenmiştir. Ayrıca realist bakış açısı ve sosyolojik eleştiri yöntemi çerçevesinde her iki eserin alt yapısını ve arka planını oluşturan ve toplumsal gerçekliğe dayanan hikâyelere yer verilmiştir.

Heinrich Theodor Fontane (Neuruppin 1819 - Berlin 1898) babasının mesleği olan eczacılık eğitimi almış ancak edebiyata ve yazmaya olan ilgisi nedeniyle bir süre farklı yerlerde eczacı olarak çalıştıktan sonra yazmaya yönelmiştir. Yazının pek çok alanında eserler veren Fontane, biyografi (Çocukluk Yıllarım - Meine Kinderjahre), günlük, muhabirlik, gazetecilik, seyahat notları (Londra'da Bir Yaz - Ein Sommer in London), yakınlarına, arkadaşlarına, yazarlara, yayınevlerine vs. yazılan mektuplar, denemeler, edebiyat, sanat ve tiyatro eleştirileri, şiir (Die Brück' am Tay), kısa hikâye, novel (Grete Minde), balat (Herr von Ribbeck auf Ribbeck im Havelland, John Maynard) ve roman (Irrungen, Wirungen, Cecilé, L'Adultera, Effi Briest, Der Stechlin v.d.) olmak üzere çok sayıda eser bırakmıştır (Grätz, 2015, s. 15-50).

Yirminci yüzyılın ilk yarısında, edebiyat incelemelerinde teorik alt yapıyı oluşturan Metin odaklı analiz yöntemi, Wolfgang Kayser ve Emil Steiger'in öncülüğünde yaygınlaşmıştır. Bu yöntem görece metinler kapalı ve estetik açıdan otonom yapı olarak ele alınmakta olup yapı ve içerikleri birbiri arasındaki ilişkiler çerçevesinde analiz edilmektedir. Bu bağlamda eserin oluşumundaki etkenler ve/veya eserin beşeri bilimlerle olan ilişkisi ön planda değildir (Köppe; Winko 2008, s. 39). Almanya'da 1848-1890 yıllarını kapsayan realist akım ile toplumdaki güncel olayların edebiyatta sanatsal bir şekilde aktarılması anlaşılır. Buna göre anlatılan olayın ne olduğundan ziyade nasıl anlatıldığı önem taşımaktadır (Kleinpaß, 2012, s. 64). Bu anlayış aynı zamanda, yani

ne'likten çok nasıllık, realist dönemin önemli temsilcisi olan Fontane'nin edebi eseri ele alış şeklini ve realist bakış açısını yansıtır. Realist dönem eserlerinde olduğu üzere Fontane'nin eserlerinde doğrudan bir toplum eleştirisi bulunmamasıyla birlikte dönemin olaylarının olduğu şekliyle değil ancak sanatsal bir şekilde aktarılması önemlidir (Nünning, 1998, s. 451-453). Theodor Fontane özellikle on dokuzuncu yüzyıl Alman toplumundaki kadın teması üzerine yoğunlaşmış ve dönemin farklı kadın tiplerine eserlerinde yer vermiştir (Kleinpaß, 2012, s. 56-57). Edebiyatın toplum ile olan ilişkisinden hareket eden Toplumbilimsel (Toplumsal) eleştiri yöntemi yazılan (edebi) eserleri, toplum tarafından oluşturulan dil aracılığıyla aktarılan, hayatın – sosyal gerçekliğin bir ifadesi olarak kabul eder. Yazar, yazarın eseri, eserdeki semboller, edebi sanatlar ve eserin okuyucusu toplumsal şartlar çerçevesinde belirlenir. Realist akımdaki anlayışta olduğu üzere edebiyat, hayatın birebir aynısı olmayıp sadece taklit ve temsil özelliği taşımaktadır (Köppe; Winko 2008, s. 149-150). Bu bağlamda Fontane'nin bu çalışmada ele alınan iki eseri, kaynağını toplumsal olaylardan almalarına rağmen sadece birer taklit durumunda olup dönemin toplumsal gerçeklerini yansıtmada noktasında önemli birer araç konumundadırlar. Eserlerin analizine geçmeden önce on dokuzuncu yüzyıl Almanya toplumundaki evlilik anlayışı ve kadınların toplumdaki yeri üzerine kısa bir bilgi vermekte fayda bulunmaktadır. On dokuzuncu yüzyılda kadının karakteristik özellikleri üç K (Kinder (çocuk) - Küche (mutfak) - Kirche (kilise (eğitim)) ile belirlenmekteydi. Yaşamı hakkında söz hakkı olmayan kadın ile ilgili kararları evlenene kadar babası, evlendikten sonra kocası vermektedir. Erkek, ev dışındaki işlerden sorumlu iken, kadın evdeki düzeni sağlamak, çocuk doğurmak ve bakımını üstlenmek, eşinin yanında eşini temsil etmek gibi görevleri yerine getirmekle yükümlü bulunuyordu. Genel olarak bu dönemde gerçekleşen görücü usulü evlilikler, iki tarafın çıkar ilişkisine dayanıyordu. Bu bağlamda bir nevi araç mahiyetinde olan evlilik, bir taraftan ailelere soy ve maddi bakımdan güvence sağlarken diğer taraftan kişilerin toplum içinde bulunduğu konumu belirliyordu (Tresnak, 2011, s. 39-46; Mende, 1980, s. 184-185). Kısacası ataerkil bakış açısına göre belirlenmiş bir yaşamı; ev işleri, kadınlık ve anneliğe içkinleştirilmiş kadınlığı deneyimlemek zorundaydı.

1. L'adultera ve Effi Briest

L'Adultera, Aralık 1879 ve Nisan 1880 tarihleri arasında yazılmış ve 1882 yılında kitap formunda yayımlanmıştır. Theodor Fontane'nin eşini aldatma merkezli romanlarının (Ehebruchsromane) ilki olma özelliğini taşıyan eser, mutlu sonla bitmesi bakımından istisna teşkil etmektedir. Yazar, bu eserde kaynak olarak o dönemde Ravené skandalı¹ olarak gerçekleşen olaydan esinlenmiştir. Bu olayda kendisinden yirmi iki yaş büyük, demir tüccarı Louis Frédéric Jacques Ravené (1812-1879) ile evli olan Therese von Kuserow (1845-1912), genç sevgilisi Gustav Simon (1843-1931) için üç çocuğunu (iki kız, bir erkek) ve eşini terk eder. L'Adultera'da ise Caparoux ailesinin on yedi yaşındaki kız çocuğu Melanie'nin kendisinden yirmi beş yaş büyük Ezechiel van der Straaten ile evliliği konu edilmektedir. Soylu bir ailenin kızı

¹ Ravené skandalı ile ilgili detaylı bilgi için: Wagner-Simon, Th. (1992). Das Urbild von Theodor Fontanes „L'Adultera“. Stapp verlag Berlin; [https://www.kultura-](https://www.kultura-extra.de/extra/feull/kulturspaziergang_reichsburgcochem.php)

[extra.de/extra/feull/kulturspaziergang_reichsburgcochem.php](https://www.kultura-extra.de/extra/feull/kulturspaziergang_reichsburgcochem.php)

olan Melanie, babası öldükten sonra ailenin büyük bir borç altına girmesi nedeniyle maddi durumu çok iyi olan bir müşavir ile evlenir. Evliliklerinin on yılını geride bırakan Melanie (kısası: Lannie) ve Ezechiel (kısası: Ezel) van der Straaten çiftinin Heth ve Lydia adında iki kızı bulunmaktadır. L'Adultera – Ehebrecherin, kavram olarak bir yandan roman boyunca en önemli motif olan aldatma, evlilik bozan kadın motifini sembolize ederken diğer taraftan tablolara düşkünlüğü ile bilinen ve resim galerisine sahip olan Ezechiel'in daha hikâyesinin başında satın aldığı, üzerinde eşini aldatan kadının resmedildiği Tintoretto'nun tablosunu ifade etmektedir. Hiçbir neden olmaksızın eşini günün birinde kendisini aldatacağı konusunda sürekli itham eden Ezechiel, bir gün gerçekleşecek olan bu olayı hatırlatması için aldığı tabloyu şöyle gerekçelendirir:

“Onu, Memento Mori olarak göz önünde istiyorum. (...) Deveküşü gibi davranıp kafasını kuma sokan ve hiçbir şey bilmek istemeyenler var. Ancak diğerleri kaderlerini devamlı önünde görmek ve onunla yaşamaya meyillidirler. (...) Ben de öyle yapmak istiyorum ve bu resim bana bunun için yardım etmeli. Çünkü bu bizim evde irsidir... ve aynı şekilde bu gösterge de...”² Romanın sonunda Melanie evlerine misafir olarak gelen Ebenezer Rubehn'e âşık olur. Eşini ve çocuklarını terk eder.

Theodor Fontane'nin en önemli eseri olarak sayılan Effi Briest, realist akımın ve Klasik Alman Edebiyatının önde gelen eserlerindedir. 1895 yılında kitap olarak basılan roman, 1894-1895 yılları arasında Alman radyosunda yayınlanır. Effi Briest'in gerçek hikâyesi 1880'li yıllarda yaşamış Ardenne ailesine dayanmaktadır³. Tarihe Ardenne olayı (Fall Ardenne) olarak geçen ve skandal olarak tanımlanan olayda Armand Léon von Ardenne (1848-1919) ile evli olan Elisabeth Freiin von Plotho (1853-1952), Emil Ferdinand Hartwich (1843-1886) ile duygusal ilişki yaşar.

Elisabeth'e Hartwich tarafından yazılan aşk mektuplarını bulan Ardenne, namusu ve gururu zedelendiği için Hartwich'i düelloda öldürür ve karısından boşanır. Effi Briest romanında on yedi yaşında soylu Briest ailesinin kızı, zengin ve toplumda önemli bir mertebeye sahip olan otuz sekiz yaşındaki kaymakam Baron Geert von Innstetten ile evlendirilir. Baron, daha önce Effi'nin annesi ile evlenmek istemiş ancak o zamanlar henüz makam mevki sahibi olmadığı ve toplumda herhangi yüksek bir mertebede bulunmadığı için evlendirilmez⁵. Kaymakam olarak artık toplumda önemli bir pozisyona sahip olan Baronla Effi'nin evlenmesini, Effi'nin annesi özellikle ister. Berlin yakınlarındaki Hohen- Cremmen'de çocukluğu geçen Effi Briest evlendikten sonra Kessin'de tüm eser boyunca iş düşkünü olan eşinin aşırı yoğunluğu ve ilgisizliği nedeniyle yalnız kalır.

Romanda Effi'nin yalnızlığına eşlik eden en önemli motif, bir Çinlinin anlatıldığı hayalet hikâyesidir. Baron bu hikâyeyi özellikle eşi Effi'yi eğitmek amacıyla anlatır. Effi oldukça büyük evde her gece tuhaf sesler duyar ve bu sesleri eşinin anlattığı hayalet

hikâyesine bağlar. Effi'nin korku ve endişesi Baron tarafından önemsenmez. Buldukları şehre evli ve iki çocuklu, kadınlara düşkünlüğü ile bilinen ve hatta bu nedenle tek gözünü kaybetmiş olan kırklı yaşlarda Baron'un arkadaşı Binbaşı (Major) von Crampas, ailesi ile birlikte taşınır. Zaman içinde Effi'ye aşırı ilgi gösteren ve birlikte gezilere çıkan Binbaşı ile Effi arasında aşka dayanmayan bir ilişki gelişir. Görev nedeniyle Berlin'e taşındıktan altı sene sonra Baron, Binbaşının Effi'ye yazdığı mektupları bulur. Erkeklik gururunu ve şerefini kurtarmak için Binbaşı Crampas ile düello yapar. Binbaşının ölümü ile sonuçlanan düello sonrasında Baron, kızını (Annie) da yanına alarak Effi'den boşanır. Eşinin terk ettiği Effi'ye kendi kızı ve ailesi de dâhil olmak üzere tüm toplum sırt çevirir. Hastalanan Effi, ölümünden kısa bir süre önce doktorun tavsiyesi ile ailesi tarafından kabul edilerek onların yanında ölür.

2. İki Eserdeki Kadın Baş Kahramanların Karşılaştırması

L'Adultera ve Effi Briest Theodor Fontane'nin Berlin romanları, Çağ (Zeitroman) ve toplum romanları kapsamında yazdığı, pek çok paralellikler göstermelerine rağmen farklı şekilde sonuçlanan en önemli romanlarıdır. Öncelikle L'Adultera'nın Fontane'nin belirtilen romanlar kapsamında mutlu şekilde sonuçlanan ve kadın başkahramanın kendi iradesi ve çabası ile toplumda kendisine yer edindiği ilk ve tek eseri olduğunu belirtmek gerekir. Her iki romanın benzer yönleri olarak gelenek ve görenekleri aynı olan toplumda çocuk yaşta iki kızın kendilerinden oldukça yaşlı kişilerle evlendirilmeleri ön plana çıkmaktadır. Ancak farklılıklar iki kızın evlendirilme nedenlerinde kendini gösterir. L'Adultera'da Melanie, babasından kalan borçlar nedeniyle evlenmek zorunda kalır, yani bir nevi para karşılığında hem ailesi tarafından satılır hem de evlendiği kişi tarafından satın alınır. Zaten romanda eşi Ezechiel, kendisine devamlı hayat kadını muamelesi yaparak bir gün kendisini aldatacağını vurgular. Effi Briest'te ise Effi, baskın karakterdeki annesinin isteği ile evlenir: “O elbette senden yaş olarak daha büyük, (ama) genel olarak bu, bir şans, (...) eğer hayır demezsen, (...) yirmi sene içinde diğerlerinin kırk senede oldukları yerde olursun. Sen anneni çoktan geçeceksin.”⁶ Daha önce belirtildiği üzere zamanında Baron von Instetten, Effi'nin annesine âşık olmuştur. Ancak maddi olarak ve toplumdaki statüsü bakımından o zamanlar henüz yeterli kabul edilmeyen Baron von Instetten ile Effi'nin annesi'nin evlenmesi, Briest ailesi tarafından uygun görülmez. Effi için ise durum farklıdır. Çok büyük yaş farkı olmasına rağmen Baron, kaymakam olarak toplumda artık önemli bir pozisyondadır ve oldukça zengindir. Bu nedenle Effi'nin annesi, kısa yoldan (yani zengin ve statü sahibi birisi ile evlenerek) toplumda önemli bir pozisyona sahip olacağı noktasında kızını ikna eder. Soylu bir aileden gelmesi dışında hiçbir özelliğe sahip olmayan Effi, on yedi yaşında bir anda kaymakam karısı olur.

Ne Melanie gibi edebiyata, sanata, şiiere merakı ve düşkünlüğü vardır ne de eşi onu terk ettiğinde parasını kazanarak hayatını

² Ich will es vor Augen haben, so als Memento mori. [...] Da sind welche, die halten es mit dem Vogel Strauß und stecken den Kopf in den Sand und wollen nichts wissen. Aber andere haben eine Neigung, ihr Geschick immer vor sich zu sehen und sich mit ihm einzuleben. [...] so will ich es auch machen, und das Bild soll mir

dazu helfen... Denn es ist erblich in unserm Haus... und so gewiß dieser Zeiger...“ (Fontane, 1973, s. 15). Çalışmada yer alan tercüme, çalışmanın yazarına aittir.

³ <https://literaturkritik.de/franke-jenseits-von-effi-briest-die-echte-effi-briest-liess-elisabeth-von-ardenne,26337.html>.

sürdürebileceği dil bilgisi veya dikiş v.s. eğitimine sahiptir. Çocukluğu macera peşinde salıncakta sallanmakla geçen Effi, korkak, özgüvensiz ve başkalarına bağımlı biri olarak tasvir edilir. Aksine Melanie, olgun ve ne istediğini bilen bir karakterdir. Effi Briest, yalnızlığını gidererek onunla sohbet eden ve değer veren Binbaşı Crampas'a âşık değildir. Kadınlara düşkünlüğü ile bilinen Crampas, Effi'nin yalnızlığından faydalanır. Binbaşının Effi'nin elini öpmesi, Effi tarafından eşini aldatma olarak algılanır. Başka herhangi bir ilişki yaşamamalarına rağmen Effi, elinin öpülmesine izin vermesi nedeniyle kendisini suçlar ve vicdan azabı çeker. Oysa Melanie, Rubehn'e âşiktir ve ondan çocuğu olacağı zaman eşine durumu açıklar ve evliliğini bitirmek ister.

Ezechiel Melanie'nin sevgilisinden olan çocuğunu da kabul edebileceğini ve ailesini terk etmemesini ister ancak Melanie iki kızını bırakarak eşinden ayrılır. Eşinden ayrıldıktan sonra önce toplumdan dışlanan Melanie'nin sevgilisinin firması da iflas eder. Ancak Melanie müzik ve Fransızca dersleri vererek maddi bakımdan aileye katkı sağlarken toplum içinde zaman içinde yeni eşi ile birlikte kabul görür. Effi Briest'te ise kendisini zaten hiç sevmemiş olan Effi'nin eşi Baron, şerefini kurtarmak için önce Crampas'ı düelloya çağırır ki, bu silahlı çatışmada kendisinin de öldürülme riski bulunmaktadır (Frevert, 2012, s. 21). Daha sonra kızını yanına alarak Effi'den boşanır. Effi, eşini sevmemesine rağmen ondan ayrılmak istememektedir. Dönemin şartları gereği toplum normları dışına çıkmış olarak görülen, dolayısıyla toplumdan dışlanan Effi, maddi ve manevi yokluk içinde hastalanarak vefat eder.

L'Adultera ve Effi Briest romanları, eserlere kaynak teşkil eden Ravené ve Ardenne olayları ile karşılaştırıldığında bazı farklılıkların olduğu görülmektedir. Örneğin, L'Adultera'da Ezechiel, eşi Melanie'ye son derece sadık olmasına rağmen Louis Ravené, toplumda kadınlara düşkünlüğü ve eşini sürekli aldatması ile bilinmektedir. Effi Briest'te Effi, otuz yaşına gelmeden hastalanarak ölür. Ardenne olayında ise doksan sekiz yaşına kadar yaşayan Elisabeth, Almanya'nın tarihi birçok olayına, örneğin 1864, 1866, 1870, 1914 ve 1939 yıllarında gerçekleşen savaşlara tanıklık eder. Bu bağlamda Fontane, eserlerinde gerçek hayatta yaşanmış olan olayları olduğu gibi almayıp sanatsal bir şekilde taklitlerini yapmıştır.

Sonuç

Realist akımın öncülerinden olan Fontane'nin Berlin-, Zaman- (Çağ), Toplum romanları on dokuzuncu yüzyıl Prusya Almanyasında kadının toplumdaki yeri hakkında bilgi vermektedir. Gerçek olaylardan esinlenerek yazılmış L'Adultera ve Effi Briest romanlarında kültürel bakımdan aynı toplumda ve yaklaşık olarak aynı dönemde yaşayan bireylerin kaderleri, içinde bulunulan toplumun kuralları, gelenek ve göreneklerine bağlı olsa da roman kahramanlarının eğitim düzeyleri, karakteristik özellikleri ve aile yapıları ile yakından ilgili olduğu görülmektedir. Theodor Fontane eserlerinde doğrudan toplum eleştirisinde bulunmamakla birlikte on dokuzuncu yüzyıldaki gerçek olaylardan yola çıkarak o dönemdeki farklı kadın tiplerini sanatsal bir şekilde okuyucuya yansıtmaktadır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

References

- Aust, H. (1980). Fontane aus heutiger Sicht, Nymphenburger.
- Frevert, U. v. d. (2012). Männlichkeit, Ehre und Gewalt. Osnabrücker Jahrbuch Frieden und Wissenschaft 19 / 2012Herausgegeben vom Oberbürgermeister der Stadt Osnabrück und dem Präsidenten der Universität Osnabrück.
- Fontane, Th. (1973). L'Adultera, Greifenverlag.
- Fontane, Theodor (2003). Effi Briest. Phillip Reclam jun. GmbH & Co.
- Fontane, Th. (1969). Sämtliche Werke. Aufsätze, Kritiken, Erinnerungen. Jürgen Kolbe (Hg.) Carl Hanser verlag.
- Grätz, K. (2015): Alles kommt auf die Beleuchtung an Theodor Fontane – Leben und Werk. Stuttgart: Reclam.
- Kleinpaß, S. (2012). Theodor Fontane, Tectum.
- Köppe, T., & Winko, S. (2008). Neuere Literaturtheorien, Stuttgart: Metzler.
- Mecklenburg, N. (2018). Theodor Fontane, Realismus, Redevielte, Ressentiment. Stuttgart: Springer.
- Mende, D. (1980) Frauenleben. Aust, H. (1980). Fontane aus heutiger Sicht, Nymphenburger.
- Nünning, A. (Ed.). (1998). Metzler Lexikon, Literatur- und Kulturtheorie. Stuttgart: Metzler.
- Tresnak, E. (2011). Theodor Fontane, Wegbereiter für weibliche Emanzipation um 1900? vergleichende Untersuchung literarischer Weiblichkeitskonzepte in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts am Beispiel von Theodor Fontanes 'Cecile' und Helene Böhlau 'Der Rangierbahnhof'. Hamburg: Igel.
- Wagner-Simon, Th. (1992). Das Urbild von Theodor Fontanes „L'Adultera“. Stapp verlag.